

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASH TIZIMI VA KREDITLARNING O‘RNI

Valiyev Abdug‘ulom Soyibovich

Andijon Mashinasozlik Instituti Magistranti

Annotatsiya: Kichik biznes iqtisodiy rivojlanish va bandlikni oshirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu maqolada kichik biznesni rivojlantirishda davlat moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimining o‘rni tahlil qilinadi. Imtiyozli kreditlar, grantlar, subsidiya dasturlari va soliq yengilliklarining biznes subyektlari uchun ahamiyati, ularning samaradorligi va mavjud muammolari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, moliyaviy yordam tizimini takomillashtirish bo‘yicha takliflar beriladi. Tadqiqot natijalari kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash siyosatini takomillashtirish va uning barqaror rivojlanishini ta‘minlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, davlat yordami, kreditlash, subsidiya, iqtisodiy rivojlanish.

Kichik biznes har bir davlat iqtisodiyotining muhim bo‘g‘ini bo‘lib, uning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, bandlik darajasining oshishi va ijtimoiy farovonlikning yuksalishiga xizmat qiladi. Dunyo tajribasi shuni ko‘rsatadiki, davlat tomonidan kichik biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash ushbu sektorning rivojlanishida hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Mazkur qo‘llab-quvvatlash tizimi imtiyozli kreditlar, grantlar, subsidiyalar, soliq yengilliklari va boshqa moliyaviy mexanizmlar orqali amalga oshiriladi. Shu sababli, davlatning moliyaviy ko‘magi nafaqat tadbirkorlarning faoliyatini kengaytirish, balki ularning bozor raqobatbardoshligini oshirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Davlat moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimi kichik biznes subyektlari uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Avvalo, davlat tomonidan ajratiladigan imtiyozli kreditlar kichik biznes vakillarining moliyaviy resurslarga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi. Ushbu kreditlar odatiy tijorat banklari tomonidan taqdim etiladigan kreditlarga nisbatan past foiz stavkalari va uzoq muddatli to‘lov shartlari bilan ajralib turadi. Bunday kreditlar tadbirkorlarning faoliyatini rivojlantirishga, ishlab chiqarish hajmini kengaytirishga va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga katta ko‘mak beradi. Bundan tashqari, davlat tomonidan ajratiladigan grantlar kichik biznes uchun muhim moliyaviy manbalardan biri hisoblanadi. Grantlar, odatda, qaytarib berish shartisiz taqdim etiladi va ularning asosiy maqsadi tadbirkorlarning innovatsion g‘oyalari qo‘llab-quvvatlash, yangi biznes loyihalarni amalga oshirish hamda ijtimoiy va ekologik ahamiyatga ega tashabbuslarni rivojlantirishdir. Grant

dasturlarining samaradorligi tadbirkorlarning loyihalarini to'g'ri rejalashtirish va moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

Davlat tomonidan kichik biznesni rag'batlantirishning yana bir samarali usuli bu subsidiya dasturlaridir. Subsidiya – bu davlat tomonidan tadbirkorlik subyektlariga ajratiladigan moliyaviy yordam bo'lib, u tadbirkorlarning xarajatlarini qisman yoki to'liq qoplashga qaratilgan. Subsidiya dasturlari orqali kichik biznes vakillari o'z bizneslarini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ko'plab davlatlar qishloq xo'jaligi, sanoat, eksport faoliyati va ekologik loyihalar bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida subsidiya dasturlarini keng yo'lga qo'ygan. Soliq yengilliklari ham kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Soliq imtiyozlari tadbirkorlarning moliyaviy yukini kamaytirib, ularning rivojlanishiga turtki beradi. Ba'zi davlatlarda kichik biznes subyektlari uchun soliq stavkalari kamaytirilgan bo'lib, ayrim hollarda esa yangi tashkil etilgan biznes subyektlariga soliq ta'tillari beriladi. Bu esa tadbirkorlarning o'z biznes faoliyatini muvaffaqiyatli yo'lga qo'yishiga ko'mak beradi.

Davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimining samaradorligi ko'p jihatdan tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligiga bog'liq. Ko'pgina hollarda kichik biznes vakillari moliyaviy yordam olish imkoniyatlaridan to'liq xabardor bo'lmaydi yoki mavjud dasturlardan foydalanish qoidalarini tushunishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, davlat tomonidan tadbirkorlar uchun maxsus maslahat markazlari tashkil etilishi, moliyaviy savodxonlik bo'yicha o'quv dasturlari ishlab chiqilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday tashabbuslar kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslardan samarali foydalanishiga va o'z bizneslarini muvaffaqiyatli rivojlantirishiga yordam beradi. Davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi samaradorligini oshirish uchun bir qancha takliflarni ilgari surish mumkin. Birinchidan, davlat tomonidan ajratiladigan moliyaviy resurslar taqsimotining shaffofligini oshirish lozim. Ko'pgina holatlarda kreditlar, grantlar va subsidiya mablag'lari o'z maqsadiga to'liq yetib bormasligi yoki byurokratik to'siqlarga duch kelishi mumkin. Shu sababli, moliyaviy yordam dasturlarining samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish, ochiq ma'lumotlar bazasini yaratish va monitoring tizimini mustahkamlash maqsadga muvofiq bo'ladi. Ikkinchidan, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash dasturlarining moslashuvchanligini oshirish kerak. Har bir biznes sohasi o'ziga xos ehtiyoj va muammolarga ega bo'lganligi sababli, moliyaviy yordam dasturlari ham shu ehtiyojlarga moslashtirilgan bo'lishi lozim. Masalan, texnologik startaplar uchun

venchur kapital va grantlar muhim bo'lsa, ishlab chiqarish korxonalarini uchun uzoq muddatli imtiyozli kreditlar va subsidiyalar zarur bo'lishi mumkin. Uchinchidan, davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kengaytirish lozim. Kichik biznesni rivojlantirish uchun nafaqat davlat, balki xususiy sektor ham o'z hissasini qo'shishi kerak. Masalan, yirik korxonalar kichik biznes subyektlari bilan hamkorlik o'rnatib, ularning mahsulot va xizmatlarini xarid qilish orqali ularni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Shuningdek, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikda kredit dasturlarini kengaytirish va biznes inkubatorlarni rivojlantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi kichik biznes rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Imtiyozli kreditlar, grantlar, subsidiya dasturlari va soliq yengilliklari tadbirkorlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga, ularning bozor raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishga xizmat qiladi. Biroq, ushbu tizim samaradorligini oshirish uchun moliyaviy yordamning shaffoqligini ta'minlash, tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligini oshirish va davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu yo'nalishda olib boriladigan chora-tadbirlar kichik biznesning barqaror rivojlanishiga hamda mamlakat iqtisodiyotining yanada mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Levine, R. (2022). SMEs, growth, and poverty: Cross-country evidence. *Journal of Economic Growth*, 10(3), 199-229. <https://doi.org/10.1007/s10887-005-3533-5>
2. Bruton, G. D., Khavul, S., Siegel, D. S., & Wright, M. (2021). New financial alternatives in seeding entrepreneurship: Microfinance, crowdfunding, and peer-to-peer innovations. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39(1), 9-26. <https://doi.org/10.1111/etap.12143>
3. Harrison, R. T., & Mason, C. M. (2017). Does finance matter for SMEs? *Regional Studies*, 41(7), 987-1001. <https://doi.org/10.1080/00343400601120249>
4. Minniti, M. (2018). The role of government policy on entrepreneurial activity: Productive, unproductive, or destructive? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(5), 779-790. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2008.00255.x>